

Informacja o działalności komitetu problemowego PAN w 2016 r.

Gabinet Prezesa
Polskiej Akademii Nauk
Warszawa

I. Informacje ogólne: KOMITET BADAŃ POLARNYCH PRZY PREZYDIUM PAN

I.1. Skład osobowy i struktura organizacyjna Komitetu:

Skład Prezydium Komitetu Badań Polarnych PAN:

Przewodniczący KBP PAN: prof. dr hab. Jacek Adam JANIA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
Honorowy Przewodniczący KBP PAN: prof. dr inż. Krzysztof BIRKENMAJER
Zastępca Przewodniczącego: prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI
Zastępca Przewodniczącego: dr hab. Piotr GŁOWACKI, prof. PAN
Sekretarz Naukowy: dr hab. MICHAŁ ŁUSZCZUK

Skład osobowy Komitetu Badań Polarnych PAN:

1. prof. dr hab. Magdalena BŁAŻEWICZ, Uniwersytet Łódzki
2. dr hab. Katarzyna CHWEDORZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
3. prof. dr hab. Ryszard M. CZARNY, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
4. dr hab. Wojciech DOBIŃSKI, Uniwersytet Śląski w Katowicach
5. prof. dr hab. Andrzej GAŹDZICKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
6. dr hab. prof. PAN Piotr GŁOWACKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa
7. prof. dr hab. Marek GRAD, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Warszawski
8. dr Dorota GÓRNIAK, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
9. prof. dr hab. Aleksander GUTERCH, czł. rzecz. PAN, Instytut Geofizyki PAN Warszawa
10. dr hab. Piotr JADWISZCZAK, Instytut Biologii Uniwersytetu w Białymstoku
11. prof. dr hab. Jacek JANIA, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
12. prof. dr hab. Krzysztof JAŹDŻEWSKI, Uniwersytet Łódzki
13. dr Małgorzata KORCZAK-ABSHIRE, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
14. prof. dr hab. Andrzej KOSTRZEWSKI, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
15. prof. dr hab. Krzysztof KRAJEWSKI, Instytut Nauk Geologicznych PAN, Warszawa
16. mgr Agnieszka KRUSZEWSKA, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Warszawa
17. dr Maja LISOWSKA, Polskie Konsorcjum Polarne / Centrum Studiów Polarnych, UŚ, Sosnowiec
18. dr hab. Michał ŁUSZCZUK, Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS, Lublin
19. dr hab. prof. PAN Wojciech MAJEWSKI, Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa
20. dr hab. inż. prof. AGH Maciej MANECKI, Akademia Górniczo - Hutnicza, Kraków
21. prof. dr hab. Andrzej MARSZ, Akademia Morska, Gdynia
22. prof. dr hab. Krzysztof MIGAŁA, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego
23. prof. dr hab. Jerzy NAWROCKI, Państwowy Instytut Geologiczny – PIB, Warszawa
24. prof. dr hab. Tadeusz NIEDŹWIEDŹ, Uniwersytet Śląski, Sosnowiec
25. prof. dr hab. Maria OLECH, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
26. prof. dr hab. Rajmund PRZYBYŁAK, Uniwersytet im. M. Kopernika, Toruń
27. dr hab. prof. UAM Grzegorz RACHLEWICZ, Uniwersytet im. A. Mickiewicza, Poznań
28. prof. dr hab. Stanisław RAKUSA-SUSZCZEWSKI, czł. koresp. PAN
29. prof. dr hab. Jacek SICIŃSKI, Uniwersytet Łódzki
30. prof. dr hab. Lech STEMPNIEWICZ, Uniwersytet Gdański
31. prof. dr hab. Kazimierz STRZAŁKA, czł. koresp. PAN, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
32. dr Mateusz STRZELECKI, Uniwersytet Wrocławski

33. dr hab. prof. AM Anna STYSZYŃSKA, Politechnika Gdańska, Gdańsk
34. prof. dr hab. Andrzej TATUR, Uniwersytet Warszawski
35. dr hab. prof. PAN Waldemar WALCZOWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
36. prof. dr hab. Jan Marcin WĘSŁAWSKI, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
37. prof. dr hab. Bronisław WOJTUŃ, Uniwersytet Wrocławski
38. dr hab. Piotr ZAGÓRSKI, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
39. prof. dr hab. Wiesław ZIAJA, Uniwersytet Jagielloński, Kraków

Członkowie honorowi:

1. prof. dr. inż. Krzysztof BIRKENMAJER, czł. rzeczywisty PAN
2. mgr Marek KAMIŃSKI, Invena S.A., Gdańsk
3. mgr Wojciech MOSKAL, Instytut Oceanologii PAN, Sopot
4. prof. dr. hab. Kazimierz PEKALA
5. dr Seweryn Maciej ZALEWSKI, Instytut Geofizyki PAN, Warszawa

Zestawienie liczbowe:

liczba członków ogółem: **44**
członkowie honorowi: **5**

w tym członkowie PAN:

członkowie rzeczywisci PAN: **2**
członkowie korespondenci PAN: **3**

zatrudnionych w (jako głównym miejscu pracy):

członkowie:
jednostkach PAN: **11**
szkołach wyższych: **27**
instytutach badawczych¹: **1**
pozostałych: **5**

członkowie honorowi:

jednostkach PAN: **1**
szkołach wyższych: **0**
instytutach badawczych: **0**
pozostałych: **4**

Komisje lub zespoły (nazwy, przewodniczący); udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu.

- 1) Zespół klimatologii i kriologii polarnej - prof. dr hab. Rajmund Przybylak**
udział w ich składzie osób niebędących członkami Komitetu: **5**
- 2) Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych - koordynator *ad hoc* dr hab. Waldemar Walczowski**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **8** (tworzą Zespół Zadaniowy ds. Opinii i Rozwoju przy Zespole)
- 3) Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych - prof. dr hab. Maria Olech**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **7**
- 4) Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - prof. dr hab. Aleksander Guterch**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **4**
- 5) Zespół Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych - prof. dr hab. Ryszard Czarny**
udział w składzie osób niebędących członkami Komitetu: **17**

¹ instytuty badawcze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych

² w tym 2 osoby – emeryci instytutów PAN

I.2. Zakres działania Komitetu.

Nadrzędnym celem działań Komitetu Badań Polarnych była konsolidacja i koordynacja działań środowiska naukowego badaczy polarnych w Polsce oraz stymulowanie badań naukowych ze szczególnym uwzględnieniem dużych programów i projektów międzynarodowych.

W związku z tym w 2016 r. realizowano najważniejsze zadania Komitetu:

- stymulowanie znaczącego udziału Polski w strategicznych światowych programach naukowych w Arktyce i Antarktyce (SCAR Priorities, IASC ICARP III), poprzez ścisłe kontakty i współpracę z międzynarodowymi organizacjami i sieciami polarnymi, a zwłaszcza z EU-PolarNet;
- aktywny merytoryczny udział w wypracowaniu długofalowego Narodowego Programu Badań Polarnych;
- działania na rzecz dalszej konsolidacji środowiska badaczy polarnych, m.in. w celu przygotowania innowacyjnych projektów badawczych w skali międzynarodowej;
- wzmożenie upowszechniania wyników badań polarnych dla zrozumienia globalnych skutków zmian klimatu m.in. przez popieranie tworzenia muzeów – eksploratorów naukowych;
- stymulowanie współpracy pomiędzy uczelniami i instytutami PAN, bądź innymi jednostkami naukowymi oraz gospodarką, włączając w to służeń wiedzy ekspercką agendum rządowym RP oraz sektorowi gospodarczemu;
- wydawanie czasopisma o zasięgu międzynarodowym (kwartalnika) *Polish Polar Research* oraz innych wydawnictw periodycznych i okazjonalnych;
- popularyzacja w społeczeństwie wyników badań polarnych, zwłaszcza mających odniesienie globalne.
- reprezentowanie nauki polskiej w polarnych organizacjach międzynarodowych;
- inicjowanie interdyscyplinarnych projektów badawczych krajowych i zagranicznych z odpowiednio silnym udziałem polskich zespołów naukowych;
- patronat naukowy oraz pomoc w rozwoju polskiej infrastruktury badawczej w arktycznych i antarktycznych obszarach polarnych w odniesieniu do polskich stacji naukowych oraz statków badawczych;
- wspieranie rozwoju naukowego młodych badaczy przez włączanie ich do działań Komitetu oraz patronat naukowy i wsparcie organizacji APECS Polska (Association of Polar Early Career Scientists);
- wspieranie inicjatyw informujących społeczeństwo o osiągnięciach i planach polskich badaczy z zakresu nauk polarnych, w tym aktualizacja i rozbudowa strony internetowej KBP PAN i udział nauk polarnych w wydarzeniach popularyzujących naukę.

I.3. Dane adresowe do korespondencji: adres pocztowy, adresy elektroniczne, telefon do kontaktów.

ul. Księcia Janusza 64,
01-452 Warszawa
tel.: 0-22 6915687
e-mail: kbp@igf.edu.pl

II. Zebrania Komitetu

II.1. Zebrania plenarne (data, najważniejsze omawiane problemy, w tym zebrania z referatami naukowymi).

W 2016 roku odbyły się dwa zebrania plenarne KBP PAN, którym przewodniczył prof. dr hab. Jacek Jania, przewodniczący KBP PAN:

Posiedzenie w dn. 8 czerwca 2016, wspólne Komitetu Badań Polarnych PAN (III w kadencji 2015 – 2018) oraz Rady Polskiego Konsorcjum Polarnego odbyło się w Lublinie na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej. Obecni na nim byli przedstawiciele 16 z 18 Instytucji – Partnerów Polskiego Konsorcjum Polarnego oraz 26 członków Komitetu Badań Polarnych PAN, z których część pełni jednocześnie funkcję jako przedstawiciele Partnerów Konsorcjum. Posiedzeniu współprzewodniczyli Przewodniczący KBP PAN prof. Jacek Jania oraz członkini Komitetu i Przewodnicząca Polskiego Konsorcjum Polarnego Agnieszka Kruszewska. Na posiedzeniu m. in:

– poinformowano, że na delegata Polski do *Scientific Committee on Antarctic Research* (SCAR) został wybrany dr hab. Robert Bialik, kierownika Zakładu Biologii Antarktyki IBB PAN.

- jednogłośnie przyjęto porządek obrad, uwzględniając w nim wniosek formalny prof. Wojciecha Dobińskiego dotyczący przedstawienia uwag nad Narodowym Programem Badań Polarnych.
- Prof. Wojciech Majewski poinformował o zmianach i aktualnych pracach w redakcji *Polish Polar Research*. Prof. Jacek Jania poinformował, że na spotkaniu władz Polskiej Akademii Nauk poinformowano, że *Polish Polar Research* jest obecnie najlepszym czasopiśmie wydawanym przez PAN. Prof. Jania na tym spotkaniu podniósł kwestię potrzeby ciągłości finansowania PPRes, tak, aby zapewnić regularne ukazywanie się kolejnych zeszytów.
- Delegaci ds. Komitetów Narodowych zdali sprawozdanie z działalności poszczególnych Komitetów.
- Dr Mariusz Grabiec przedstawił sprawozdanie dotyczące Polskiego Svalbardzkiego Programu Śnieżnego.
- Prof. Leszek Łęczyński sprawozdał z prac Grupy Roboczej PKPol ds. Baz Danych.
- Prof. Jacek Jania przypomniał, że w roku 2017 mija 60. rocznica założenia stacji w Hornsundzie oraz 40. rocznica założenia stacji Arctowskiego. Przewodniczący zaproponował wspólne obchody tych rocznic, w gronie międzynarodowym, pod auspicjami KBP PAN oraz PKPol, co poparła mgr Agnieszka Kruszewska.
- Radca Minister z Departamentu Prawno-Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych pan Jacek Grabowski poinformował o szczegółach kolejnego spotkania formatu warszawskiego, które odbyło się 8.04.2016 r. w Belwederze - spotkanie przewodnictwa w Radzie Arktycznej z delegacjami państw obserwatorów. Obecny był Przewodniczący Komitetu Wyższych Urzędników USA oraz przedstawiciele wszystkich państw obserwatorów Rady Arktycznej. W spotkaniu wzięła również udział grupa polskich naukowców: prof. Jacek Jania, prof. Piotr Głowacki, dr Michał Łuszczuk, prof. Janusz Pempkowiak.
- Prof. Głowacki poinformował o swoim przejściu na emeryturę w grudniu ub. r. Przedstawił następnie obecnego na sali prof. Marka Lewandowskiego, który przejął kierownictwo Zakładu Badań Polarnych IGF PAN.
- Prof. Jan Marcin Węśławski, koordynator prac nad Polskim Narodowym Programem Badań Polarnych, przedstawił stan działań, komentując najnowszy projekt dokumentu i otwierając dalszą dyskusję nad Programem.
- Przedstawiono plan pracy i współpracy KBP PAN oraz PKPol na drugie półrocze 2016 r. Prof. Piotr Głowacki powiedział, że w IGF PAN finalizowany jest projekt Polskiego Multidyscyplinarnego Laboratorium Polarne. Mgr Agnieszka Kruszewska zaproponowała podjęcie wspólnych działań KBP PAN i PKPol w sprawie organizacji polskiego dnia w ramach Arctic Circle Assembly w 2017 roku oraz przygotowania propozycji dla ministerstw.

Posiedzenie w dn. 28 listopada 2016. odbyło się w Warszawie (IV w kadencji 2015 – 2018), udział wzięło 26 członków Komitetu oraz goście: dr Konrad Marciniak, v-ce Dyrektor Wydziału Prawno-Traktatowego MSZ, prof. Marek Lewandowski, kierownik Zakładu Badań Polarnych i Morskich IGF PAN, dr hab. Robert Bialik, kierownik Zakładu Badań Antarktyki IBB PAN, Andrzej Piotrowski, organizator Muzeum Polarne, mgr Marta Bystrowska, członkini władz APECS, dr Dariusz Ignatiuk, kierownik biura Centrum Badań Polarnych oraz dr Janina Repelewska-Pękalowa (były członek KBP PAN z UMCS).

Na posiedzeniu m. in:

- przedstawiono działalności Prezydium od ostatniego posiedzenia: (1) Prezydium z pomocą ekspertów, głównie z IBB PAN, przygotowało dla MSZ dokument dotyczący polskiej obecności naukowej w Antarktyce; (2) Opiniowano propozycje pana Andrzeja Piotrowskiego dotyczące lokalizacji Muzeum Polarne w obrębie Województwa Lubelskiego; (3) Udzielano konsultacji dla MSZ w związku z pracami nad stanowiskiem Rządu RP wobec Wspólnego Komunikatu do Parlamentu Europejskiego i Rady pt. „Zintegrowana polityka Unii Europejskiej w sprawie Arktyki” [JOIN(2016) 021].
- Redaktor naczelny *Polish Polar Research*, prof. Wojciech Majewski, poinformował o aktualnej sytuacji czasopisma.
- dr hab. Michał Łuszczuk poinformował o przeprowadzonej gruntownej aktualizacji danych na stronie internetowej Komitetu, jak też o rozbudowie jej wersji anglojęzycznej.
- Przewodniczący (lub w ich zastępstwie koordynatorzy) Zespołów Problemowych KBP sprawozdali z organizacji i podjętych działaniach.
- Zreferowano i dyskutowano na temat prac dotyczących Strategii Polskich Badań Polarnych: Prof. Marcin Węśławski, główny redaktor dokumentu, poinformował, że dokument podzielono na tzw. dokument mały pt. „Strategia Polskich Badań Polarnych” – kilkunastostronicowy, niemal ukończony, adresowany do decydentów i ludzi zarządzających nauką w Polsce i za granicą, oraz drugi dokument o roboczej nazwie „Biała Księga”,

stanowiący dokumentację stanu polskich badań polarnych (który będzie przygotowywany pod redakcją prof. Żanety Polkowskiej, Politechnika Gdańska); Jednocześnie upoważniono zespół w składzie: prof. Marcin Węsławski, prof. Wiesław Ziąja i mgr Agnieszka Kruszewska do dokonania ostatecznej redakcji małego dokumentu (przy wsparciu dr Mai Lisowskiej).

– dr hab. Piotr Zagórski przedstawił sprawozdanie z 36 Sympozjum Polarne (Lublin).

– delegaci ds. Komitetów Narodowych zdali sprawozdania z działalności poszczególnych Komitetów.

– prof. Jacek Jania i dr hab. Michał Łuszczuk sprawozdali z przygotowań do udziału oraz samego przebiegu konferencji ministerialnej pt. *White House Arctic Science Ministerial*, (28.09.2016, Waszyngton). Na spotkanie to przybyli ministrowie nauki wraz doradcami naukowymi reprezentujący 24 rządy oraz UE, a także liderzy kilku organizacji reprezentujących arktyczną ludność rdzenną. Celem spotkania było ustalenie strategicznych kierunków i możliwości rozwinięcia międzynarodowej współpracy badawczej w Arktyce. Ze strony polskiej w spotkaniu udział wzięła Wiceminister Nauki i Szkolnictwa Wyższego pani prof. Teresa Czerwińska oraz jako doradcy: prof. dr hab. Jacek Jania oraz dr hab. Michał Łuszczuk. Prace merytoryczne nad treścią konferencji (obok deklaracji politycznej) dotyczyły czterech głównych obszarów tematycznych: (1) znaczenia arktycznych badań naukowych w skali regionalnej i globalnej; (2) rozwijania i integracji obserwacji naukowych w Arktyce, a także dzielenie się ich wynikami; (3) wykorzystania rezultatów badań naukowych w rozwiązywaniu problemów lokalnych Arktyki, a także w kształtowaniu strategii globalnych w odpowiedzi na zmiany klimatu; (4) znaczenia badań polarnych w rozwoju edukacji w dziedzinie nauk przyrodniczych, inżynierii, techniki i matematyki oraz zwiększenia zaangażowania obywatelskiego w procesy badawcze. Udział Polski w tym wydarzeniu był możliwy dzięki staraniom i zaangażowaniu KBP, bardzo pozytywnie odebranego przez przedstawicieli MNiSW.

– dr Konrad Marciniak, v-ce Dyrektor Wydziału Prawno-Traktatowego MSZ wyraził podziękowania dla KBP za opinie dotyczące projektu umowy o wzmocnionej współpracy naukowej w Arktyce, która była przygotowywana przez państwa arktyczne pod auspicjami Rady Arktycznej w ostatnich 2 latach. Podkreślił on również, że pozytywna ocena Polski jako obserwatora w Radzie Arktycznej przeprowadzona latem 2016 roku (zgodnie z nowymi regułami prac Rady Arktycznej) w dużym stopniu była rezultatem bardzo dobrej współpracy MSZ z polskimi badaczami polarnymi.

– Mgr Agnieszka Kruszewska poinformowała o działalności Polskiego Konsorcjum Polarne i podziękowała zebranym za wkład w przygotowywaniu Narodowego Programu Badań Polarnych. Podkreśliła, że pan dyrektor S. Serwiak z Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE poinformował o tym, że założenia badawcze zawarte w strategii zostały włączone do działań przedstawicieli KPK na poziomie Unii Europejskiej; Pani Kruszewska wskazała, że Rada PKPol przedstawiła (wyłonione w procesie głosowania) kandydatury ekspertów z Polski do poszczególnych grup tematycznych powstałych w ramach EU-PolarNet (*Human Impact* - dr. hab. M. Łuszczuk (UMCS), *Climat and Criosphere* - prof. dr hab. G. Rachlewicz (UAM), *Sustainable Menagement* – prof. W. Ziąja (UJ), *Early Career Scientists* – mgr Agnieszka Turek (Politechnika Warszawska), *Polar Biology and Biodiversity* – prof. Piotr Kukliński (IO PAN), *New Technology* – dr Marcin Nowak (UMK).

– mgr Marta Bystrowska, członkini Rady APECS i przedstawicielka Polski w APECS przedstawiła aktywność APECS Polska.

– mgr Andrzej Piotrowski przekazał, iż w ramach inicjatywy utworzenia muzeum polarnego wojewoda lubelski objął patronat nad przedsięwzięciem, zaś muzeum może zostać utworzone w budynku należącym do kompleksu pałacowego w Puławach.

– Prof. dr hab. Lewandowski, kierownik Zakładu Badań Polarnych i Morskich IGF PAN przedstawił kandydata na Kierownika XXXX Wyprawy do Stacji Hornsund, dr hab. Piotra Zagórskiego, członka Komitetu. Komitet pozytywnie zaopiniował tę kandydaturę.

– Przedstawiono plan pracy Komitetu na 2017 r., m. in. krótko przedstawiono założenia konferencji z okazji jubileuszy Polskich Stacji Polarnych (tytuł: *Interdisciplinary Polar Studies in Poland -To Honor the 60 Anniversary of the Polish Polar Station Hornsund in Svalbard, Arctic and the 40 Anniversary of the Henryk Arctowski Polish Antarctic Station, King George Island*).

II.2. Posiedzenia prezydium Komitetu

Ze względów organizacyjnych nie organizowano posiedzeń Prezydium, które swoje zadania efektywnie realizowało drogą telefoniczną i elektroniczną (e-poczta).

II.3. Posiedzenia komisji, sekcji, zespołów (liczba, w tym posiedzenia z referatami naukowymi).

Zespoły tematyczne powołane w ramach KBP PAN swą aktywność prowadziły głównie drogą elektroniczną, zaś spotkania ich członków odbywały się przy okazji innych wydarzeń – np. XXXVI Sympozjum Polarnego w Lublinie czy spotkań roboczych PKPol. Opis działalności poszczególnych zespołów przedstawia się następująco:

1. Zespół klimatologii i kriologii polarnej – Przewodniczący prof. dr hab. Rajmund Przybylak

(pełne sprawozdanie z działalności zespołu – załącznik nr 1.)

W 2016 r. praca Zespołu była zogniskowana wokół ustalenia najważniejszych celów badawczych z zakresu meteorologii, klimatologii i kriologii w związku z rozpoczęciem prac nad utworzeniem Narodowego Programu Badań Polarnych, a w późniejszym czasie także Strategii Polskich Badań Polarnych. Bardzo aktywny udział członkowie Zespołu wykazali także w pracach nad powstaniem Polskiego Svalbardzkiego Programu Śnieżnego. Z innych rodzajów działalności ZKiKP wymienić należy aktywny udział w organizacji corocznej konferencji pt. *XXVI Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej*, która odbyła się w Instytucie Oceanologii PAN w Sopocie w dniu 13.05.2016 r. W trakcie Seminarium odbyło się też zebranie ZKiKP poświęcone sprawom organizacyjnym i merytorycznym (prace nad NPPB). Członkowie Zespołu przygotowali również podsumowanie działalności w swoich ośrodkach naukowych dotyczącej prowadzonych badań z zakresu permafrostu, które zostanie opublikowane w wydawnictwie International Permafrost Association pt. *Country Reports*, które są dobrą okazją do prezentacji polskich osiągnięć w zakresie badań permafrostu, a tym samym także ich promocji. Warto dodać, iż członkowie Zespołu aktywnie uczestniczyli także w *11th International Conference on Permafrost (ICOP 2016)* w Poczdamie (20-24.06.2016).

2. Zespół oceanologii oraz ekologii mórz polarnych – Przewodniczący Waldemar Walczowski prof. IO PAN (pełne sprawozdanie z działalności zespołu – załącznik nr 2.)

Członkowie Zespołu w 2016 roku szczególnie zaangażowani byli w działania dotyczące polityki naukowej oraz prac nad Narodowym Programem Polskich Badań Polarnych (m.in. prof. Węślawski był przewodniczącym zespołu redakcyjnego, którego rezultatem jest Strategia Polskich Badań Polarnych). W czasie dyskusji nad programem wywiązały się zasadnicze kwestie związane z polityką morską, budową nowego statku badawczego, modelem działania i rolą takiego statku. Członkowie Zespołu zaangażowani byli w szereg innych działań, m.in.: organizację corocznych oceanicznych ekspedycji arktycznych statku r/v Oceania 'AREX'; udział w Sopotkich Dniach Nauki; udział w Workshop on the Dynamics and Mass Budget of Arctic Glaciers & the IASC Network on Arctic Glaciology Annual Meeting, styczeń 2016 Benesque, Hiszpania; udział w spotkaniach polsko-norweskich programów: AWAKE, GLEARE, PAVE; organizację sesji w ramach European Geosciences Union General Assembly 2016 w Wiedniu i inne. Dużym sukcesem członków Zespołu było uzyskanie finansowania ministerialnego na program Euro-Argo Poland, który jest częścią Konsorcjum na Rzecz Europejskiej Infrastruktury Badawczej Euro-Argo ERIC. Pławy ARGO będące ważnym składnikiem światowego systemu obserwacji oceanicznych wodowane są przez Instytut Oceanologii PAN w Arktyce europejskiej.

3. Zespół biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych – Przewodnicząca prof. dr hab. Maria Olech (pełne sprawozdanie z działalności zespołu – załącznik nr 3)

Członkowie Zespołu w 2016 roku angażowali się w prace dotyczące Narodowego Programu Badań Polarnych (m.in. 8.01. 2016 roku w Warszawie odbyło się spotkanie Zespołu, podczas którego opracowano dokument dotyczący tematyki badań biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych w badaniach polarnych oraz miejsca Polski w tych badaniach) oraz Polskiego Svalbardzkiego Programu Śnieżnego (udział Członków Zespołu: Krzysztof Mięgała – współredaktor i koordynator; Michał Węgrzyn – współautor; Wiesław Ziąja, Maja Lisowska – współpraca). Dodatkowo Zespół 'patronował' trzem sesjom referatowym podczas XXXVI Sympozjum Polarnego w Lublinie (8-11.06.2016). W zakresie popularyzacji wiedzy polarnej członkowie zespołu prowadzili odczyty w szkołach i na uniwersytetach III wieku; uczestniczyli także w pracach APECS Polska, w tym m. in. w organizacji warsztatów dla młodych naukowców (podczas Sympozjum Polarnego).

4. Zespół geodezji, geofizyki i geologii obszarów polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Aleksander Guterch (ze względu na nieobecność Przewodniczącego z powodów zdrowotnych, postanowiono poczekać na przekazanie sprawozdania drogą korespondencyjną).

5. Zespół nauk społecznych oraz historii polskich badań polarnych - Przewodniczący prof. dr hab. Ryszard Czarny (pełne sprawozdanie z działalności zespołu – załącznik nr 4).

W roku 2016 skład Zespołu pozostał niezmienny (pomimo zaproszenie skierowanego do grona etnografów z warszawskich ośrodków naukowych). Podobnie, jak w latach ubiegłych członkowie Zespołu swą aktywność naukowo-badawczą prowadzili w następujących głównych obszarach: działalność publikacyjna; reprezentowanie Polski w międzynarodowych gremiach badawczych i organizacyjnych; udział w konferencjach i sympozjach naukowych; przygotowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie instytucji państwowych RP; udział w pracach nad Narodowym Programem Badań Polarnych. W 2016 aktywność w organizacjach międzynarodowych, w których uczestniczą członkowie Zespołu przejawiała się m.in. w: udziale dr M. Łuszczuka na spotkaniu Social & Human WG ICAS w Fairbnaks (marzec 2016), zaś M. Śmieszek reprezentowała Zespół na spotkaniu SDWG Arctic Council (11-12.03.2016 Barrow, Alaska, USA); organizacji przez M. Śmieszek panelu pt. *“Do we speak the same language of science?”*, poświęcone komunikacji pomiędzy dyscyplinami nauki oraz między nauką a innymi dziedzinami życia. Część członków Zespołu jest zaangażowana w inicjatywy i publikacje *Thematic Network (TN) on Geopolitics and Security* (m.in. recenzje dla rocznika *Arctic Journal*). W ramach 36 Sympozjum Polarnego członkowie Zespołu brali udział w sesji z zakresu nauk społecznych i humanistycznych oraz w warsztatach nt. badań interdyscyplinarnych w naukach polarnych. Członkowie Zespołu również brali aktywny udział w spotkaniu zorganizowanym przez MSZ tzw. spotkanie w formacie warszawskim – państw obserwatorów Rady Arktycznej z przewodniczącym prezydencji Rady Arktycznej oraz przygotowali ekspertyzę dla Departamentu Polityki Europejskiej MSZ pt. Założenie polskiej polityki polarnej – część arktyczna.

III. Konferencje (debaty, dyskusje, inne formy spotkań naukowych)

III.1 Konferencje naukowe zorganizowane/ współorganizowane przez Komitet lub organizowane pod patronatem Komitetu:

Liczba ogółem 3 w tym:

Nazwa konferencji data, miejsce	Organizator, współorganizatorzy, patronat	Rodzaj konferencji		Liczba uczestników		Liczba wystąpień	Dofinans. DUN (w zł)
		krajowa	mn.	ogółem	z zagranicy		
1. XXXVI Sympozjum Polarne, 8-11.06.2016, Lublin	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Komitet Badań Polarnych Patronat: Prezydent Miasta Lublin, Marszałek Województwa Lubelskiego oraz patronaty lokalnych mediów	krajowa		180	3	Referatów 82 Posterów 68	19 000

W tabeli: liczba wystąpień – łączna liczba wszystkich rodzajów wystąpień konferencyjnych

III.2 Omówienie wyników konferencji z punktu widzenia jej znaczenia dla reprezentowanej przez Komitet dyscypliny naukowej.

XXXVI Sympozjum Polarne, 80-11.06, 2016, UMCS, Lublin

W dniach 8-11 czerwca 2016 odbyło się w Lublinie na Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej XXXVI Sympozjum Polarne, pod tytułem „Progress in polar research – new experiences and challenges”. Główny organizator wydarzenia: Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS, współorganizatorzy: Wydział Politologii UMCS oraz Centrum Innowacji i Komercjalizacji Badań UMCS w Lublinie, Polskie Towarzystwo Geograficzne Oddział Lubelski, Klub Polarny Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Komitet Badań Polarnych przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, Polskie Konsorcjum Polarne i APECS Polska. 180 uczestników Sympozjum reprezentowało wiodące polskie

ośrodki uniwersyteckie i badawcze, pracujące w obszarach polarnych. Spotkanie stało się doskonałą okazją, zarówno do podsumowania dotychczasowych osiągnięć naukowych, jak i do prezentacji najnowszych wyników badań oraz dyskusji nad aktualnymi wyzwaniem badawczymi i logistycznymi w obszarach polarnych. Podczas sesji plenarnej oraz sesji tematycznych zaprezentowano 82 referaty oraz 68 posterów, których tematyka dotyczyła szerokiego spektrum badań abiotycznych i biotycznych, obecnie prowadzonych w Arktyce i Antarktyce. Struktura i tematyka wystąpień w ramach sesji tematycznych odpowiadała Zespołom działającym w ramach KBP PAN, zaś Członkowie poszczególnych Zespołów przewodniczyli tym sesjom. Istotnym elementem sympozjum były spotkania panelowe zespołów roboczych (Komitet Badań Polarnych PAN, Polskie Konsorcjum Polarne, Scientific Committee on Antarctic Research) oraz warsztaty dla młodych naukowców APECS.

IV. Inne formy działalności upowszechniającej i promującej naukę (opis)

(audycje i programy w radiu i telewizji, udział w festiwalach nauki, piknikach naukowych, wystąpienia w mediach elektronicznych, artykuły w prasie popularyzujące naukę itp. – dotyczy działań, w których bezpośrednio zaangażowany był Komitet lub jego struktury wewnętrzne).

- 1) Członkowie Komitetu udzielili w 2016 r. wielu wywiadów prasowych, telewizyjnych i radiowych.
- 2) Członkowie Komitetu przeprowadzili wiele wykładów popularyzujących nauki polarne w ramach stowarzyszeń naukowych, na uczelniach oraz w szkołach.
- 3) Członkowie Komitetu byli autorami tekstów o charakterze popularno-naukowym.
- 4) Jedną z form systematycznej działalności upowszechniającej i promującej naukę było prowadzenie strony internetowej KBP PAN (<http://www.kbp.pan.pl/>). Strona jest uzupełniana bieżącymi informacjami dotyczącymi polskich badań polarnych. W 2016 roku rozbudowano jej anglojęzyczną wersję.

V. Działania Komitetu na rzecz reprezentowanych dyscyplin naukowych/ problemu (opis)

V.1. Ocena stanu i potrzeb tych dyscyplin/problemów oraz instytucji naukowych; formułowanie zadań ważnych dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej lub regionu; inspirowanie innych działań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym, współpraca z organami i instytucjami naukowymi Akademii na rzecz wspierania rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową; m.in. formułowanie priorytetów badawczych, ocena wydawnictw naukowych, opracowywanie i przedstawianie programów badawczych oraz standardów i kierunków kształcenia w zakresie reprezentowanych dyscyplin/ problemu objętych zakresem działania Komitetu, inne wynikające ze specyfiki działania Komitetu (dotyczy działań, w których podmiotem był Komitet lub jego struktury wewnętrzne, a nie poszczególne osoby).

Komitet Badań Polarnych PAN jest z natury jego powołania i roli komitetem interdyscyplinarnym, działającym w szerokim kontekście międzynarodowym. Zatem główną wartością aktywności komitetu jest stymulowanie otwierania nowych pól badawczych z zakresy problematyki na pograniczu dyscyplin lub wielodyscyplinarnych. Odzwierciedla się to następnie w rozwoju nowatorskich badań w obrębie zaangażowanych dyscyplin. Systematyczne i aktywne działania Komitetu Badań Polarnych PAN w poprzedniej kadencji, prowadziły do konsolidacji środowiska polskich badaczy polarnych z różnych ośrodków. Przyniosło to istotne rezultaty w roku 2016. Komitet realizował, wspólnie z Polskim Konsorcjum Polarnym inicjatywę przygotowania długofalowych planów naukowych w postaci Narodowego Programu Badań Polarnych oraz Strategii Polskich Badań Polarnych (dokument dla instytucji państwowych). Działania merytoryczne w tym zakresie realizowane były przez Zespoły problemowe KBP. Celem programu jest ustalenie i przedstawienie najważniejszych kierunków badań, kluczowych problemów naukowych i priorytetowych zadań dla polskiego środowiska badaczy polarnych, w perspektywie dekady. Inicjatywa ta jest bardzo istotna dla efektywniejszego wykorzystania potencjału intelektualnego, doświadczenia i umiejętności zespołów naukowych oraz aparatury i infrastruktury, w kontekście ustalanych właśnie międzynarodowo nowych priorytetowych kierunków badań w Arktyce i ustalonych już dla Antarktyki. Nauka polska uczestniczy w tych działaniach i formułowaniu programów długofalowych. Należy podkreślić, że wychodzimy do planowania z wyraźnie wyższego poziomu możliwości i potencjału niż

przygotowując program narodowy dla lat 2002-2010 i przygotowując się do IV Międzynarodowego Roku Polarnego. Opracowanie narodowych priorytetów badawczych w skali następnej dekady, we współpracy z Polskim Konsorcjum Polarnym jest zatem priorytetem obecnej kadencji KBP PAN. Opracowany dokument poza badaniami podstawowymi wskazuje obszary potencjalnie aplikacyjnych kierunków badań w obrębie wszystkich dyscyplin nauk polarnych. Ważnym elementem będzie kształcenie i podnoszenie kompetencji kadry naukowej. Komitet Badań Polarnych dąży do tego, aby objąć swoją pieczę i patronatem działania edukacyjne na różnych poziomach, podobnie jak popularyzację polskich wyników badań regionów polarnych. Nauki polarne są z definicji międzynarodowe i interdyscyplinarne. Można wyraźnie stwierdzić, że działania Komitetu Badań Polarnych PAN, członków Komitetu i instytucji współpracujących ściśle z Komitetem wyraźnie podniosły pozycję i prestiż międzynarodowy polskich badań polarnych w zakresie badań Arktyki i Antarktyki, a także pozycji kwartalnika *Polish Polar Research* wydawanego przez KBP PAN. W zakresie działalności na forum krajowym stwierdzono potrzebę wzmożenia transferu wyników badań i osiągnięć polskich badań polarnych do społeczeństwa poprzez media i bezpośredni udział w popularyzacji poprzez publiczne wykłady, wykłady w szkołach, udział w festiwalach nauki, wystawach i poprzez inne formy upowszechniania wiedzy. Za bardzo ważne wydarzenie należy uznać XXXVI Sympozjum Polarne (opisane powyżej), zaś w 2016 roku KBP zaangażował się także w dalszy rozwój tzw. „Central European Polar Partnership”, m.in. w formie wspólnej sesji podczas ASSW 2017 w Pradze. Można stwierdzić, że wspomniane najważniejsze elementy silnego rozwoju polskich interdyscyplinarnych badań polarnych, którym patronuje, stymuluje i aktywnie wspiera Komitet Badań Polarnych PAN, są nadal wyraźnym pokłosiem bardzo dużej aktywności naukowej w czasie Międzynarodowego Roku Polarnego – IPY (2007-2009). W prace IPY zostali szeroko włączeni młodzi naukowcy. KBP PAN od lat wspiera zorganizowany ruch młodych badaczy polarnych u progu kariery, skupionych w Association of Polar Early Career Scientists (APECS), który ma oddział w Polsce.

Nowym ważnym obszarem zaangażowania Komitetu i jego członków jest inicjatywa EU-Polarnet stanowiąca platformę ogólcuropejskiej współpracy środowiska naukowych z państw UE i nie tylko, ukierunkowana na zbliżenie współpracy w wymiarze logistycznym, w obszarze monitoringu i udostępnienia danych oraz projektowania wspólnych kierunków badawczych na kolejne lata. Inicjatywa ta jest realizowana w ramach unijnego programu Horyzont 2020 i będzie kontynuowana przez kolejne 3 lata.

V.2 Działalność ekspercka, opinie, oceny i konsultacje w roku sprawozdawczym.

V.2.1. Ekspertyzy²: zagadnienie/temat, wykonawca/współwykonawca, zleceniodawca lub jednostka wnioskująca, termin wykonania (rok rozpoczęcia i rok zakończenia) odbiorca, sposób wykorzystania, sposób upowszechniania, inne instytucje lub osoby, którym ekspertyza była przedstawiana (wykaz, opis).

- 1) Na zlecenie Departamentu Prawno-Traktatowego Ministerstwa Spraw Zagranicznych członkowie Zespołu Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych przedstawili ekspertyzę pt. Założenia polskiej polityki polarnej – część arktyczna. (realizacja: czerwiec-wrzesień 2016); wnioski z ekspertyzy przedstawiono podczas spotkania Grupy Roboczej ds. Polarnych w MSZ (16.12.2016). Dalsze prace nad założeniami będą kontynuowane w 2017 roku.

V.2.2. Opinie, oceny i konsultacje (wykaz).

1. Członkowie KBP PAN przekazywali opinie, konsultacje i sprawozdania z polskiej działalności naukowej na wniosek i potrzeby Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, zarówno w odniesieniu do Arktyki (ekspertyza pt. założenia polskiej polityki polarnej i dwie opinie: (1) w sprawie projektu umowy państw arktycznych dotyczącej wzmocnionej współpracy naukowej w Arktyce oraz (2). w sprawie stanowiska rządu RP wobec komunikatu Komisji Europejskiej dotyczącego Arktyki)) oraz w odniesieniu do

² Jako ekspertyzy należy traktować wyłącznie opracowania analityczne przedstawiające stan problematyki stanowiącej przedmiot ekspertyzy, proponowane kierunki działań dla rozwiązania problemu, wraz z propozycjami zastosowań oraz wskazaniem adresatów i odbiorców, którzy te wnioski mogą wprowadzić i określeniem konkretnych efektów, jakie te rozwiązania mogą przynieść.

- członkostwa, jako Państwo Konsultatywne Traktatu Antarktycznego, a także w ramach prac nad ustawą antarktyczną. Szczególnie warto wyróżnić
2. Przedstawiciele KBP PAN brali aktywny udział w przygotowaniu i pracach międzyresortowej grupy roboczej przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych „Polar Task Force” (posiedzenie dnia 16 grudnia 2015r.). Członkowie Prezydium oraz Zespołu NSiHPBP wzięli aktywny udział (z referatami) w ramach spotkania tzw. formatu warszawskiego - spotkaniach przedstawicieli państw-obszerników Rady Arktycznej organizowanych przez MSZ RP (8.04. 2016).
 3. Członkowie KBP PAN sformułowali opinię dla Min. Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
 4. Członkowie KBP PAN (Zespołu NSiHPBP) przedstawili opinię dla Krajowego Punktu Kontaktowego ds. współpracy z Europejską Agencją Środowiska w ramach Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET) w ramach konsultacji projektu raportu dot. środowiska Arktyki - *The Arctic environment. European perspectives on a changing Arctic*
 5. Przedstawiciele KBP PAN jako przedstawiciele w ramach delegacji Polski wzięli udział w spotkaniach:
 - Grupy Roboczej ds. Monitorowania Ekosystemu i Zarządzania (WG-EMM) CCAMLR (Bolonja, Włochy: 4-15.07.2016 r.) - dr Małgorzata Korczak-Abshire
 - Spotkanie Komitetu Naukowego CCAMLR, 17-21.10.2016 Hobart, Australia - dr Małgorzata Korczak-Abshire). Warto podkreślić, iż podczas tego spotkania dr Małgorzata Korczak-Abshire została wybrana na Przewodniczącą Grupy Roboczej ds. Monitorowania Ekosystemu i Zarządzania (WG-EMM) CCAMLR w l. 2016-2020.
 6. Opracowano i zgłoszono dokumenty wraz z partnerami, przedstawione na spotkaniu grupy roboczej ds. Monitoringu Ekosystemów i Zarządzania (WG-EMM) CCAMLR (4-15.07.2016 r.):
 - WG-EMM-16/58 – Progress report of the CEMP camera network in Subarea 48.1. [J. Hinke, G. Watters, M/ Santos, M. Korczak-Abshire, G. Milinevsky, A. Barbos, C. Southwell, L. Emmerson]
 - WG-EMM-16/75 – Multilayer changes in distribution and abundance of *Salpa thompsoni* in the Western Antarctic Peninsula region [A. Panasiuk, A. Słomska, J. Wawrzynek, M. Konik, A. Weydmann]

V. 3. Inne działania wynikające ze specyfiki działania Komitetu (opis).

VI. Działalność wydawnicza

VI.1

Wyszczególnienie	Tytuł publikacji Wydawca/współwydawca	Wydawnictwa w wersji: - drukowanej - elektronicznej	Nakład (w egz.)	Dofinans. ze środków DUN (w zł)
Wydawnictwa ciągłe (w tym czasopisma, np. miesięczniki, kwartalniki; inne periodyki)	Polish Polar Research (kwartalnik)/ Wydawca Komitet Badań Polarnych PAN	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak	120	44.840
Wydawnictwa zwarte (np. monografie, materiały konferencyjne, inne)	Franczak Ł., Gajek G. (red.), 2016: Książka streszczeń (Book of abstracts). XXXVI Sympozjum Polarne, “Progress in polar research – new experiences and challenges” 30-lecie Wypraw Polarnych UMCS na Spitsbergen. Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zagórski P., Franczak Ł. (eds.), 2016: Podróż w przeszłość. 30-lecie Wypraw Polarnych UMCS na Spitsbergen - Journey Through the Past. 30 years of UMCS’s Polar Expeditions to Spitsbergen. Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS, Lublin.	W wersji: drukowanej – tak elektronicznej – tak W wersji: drukowanej – tak elektronicznej - tak	300 300	Brak Brak

Pozostałe publikacje	Różne publikacje naukowe i popularyzatorskie związane z działalnością Zespołów problemowych KBP PAN			
----------------------	---	--	--	--

VI.2. Omówienie działalności wydawniczej Komitetu w roku sprawozdawczym.

Polish Polar Research (PPRes) - kwartalnik Komitetu Badań Polarnych Polskiej Akademii Nauk publikuje od 1980 r. oryginalne artykuły naukowe prezentujące rezultaty badań prowadzonych w obszarach polarnych. Wszystkie artykuły są recenzowane i publikowane w języku angielskim. Polish Polar Research czasopismo międzynarodowe, którego zakres tematyczny obejmuje w przeważającej części nauki o Ziemi i nauki biologiczne. Skład Komitetu Redakcyjnego stanowi znaczące grono uczonych z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych. W roku sprawozdawczym 2016 wydano drukiem vol. 37 na który złożyły się 4 numery o objętości 528 stron. Opublikowano łącznie 27 artykułów i jedną recenzję książki. W tym 15 artykułów z zakresu nauk o Ziemi i 12 z zakresu nauk biologicznych. Autorzy prac to w sumie 123 naukowców, w tym z 48 zagranicznych ośrodków naukowych. Złożone do redakcji prace były recenzowane przez 69 specjalistów, w tym 45 z zagranicy. Wszystkie roczniki PPRes. począwszy od nr. 1/1980 są dostępne on-line w Internecie: www.polish.polar.pan.pl (za lata 1980-2010), na platformie www.degruyter.com/view/j/popore (od 2010) i <http://ppr.czasopisma.pan.pl/> (od 2011). Polish Polar Research jest rejestrowany w międzynarodowych bazach: Science Citation Index Expanded, Journal Citation Reports/Science Edition, AGRICOLA, Biological Abstract, BIOSIS Previews, Cold Regions Bibliography, Current Antarctic Literature, EBSCO, Geological Abstracts, Polish Scientific Journals Contents-Agricultural and Biological, Sciences, Quarterly Review i Zoological Record. Impact Factor za 2015 r. - 1.18 wg Journal Citation Reports/Science Edition (2016). 5-Year Impact Factor = 1.23 Punktacja MNiSzW – 20 pkt

VII. Aktywność międzynarodowa Komitetu (opis)

Współpraca Komitetu z organizacjami międzynarodowymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/problemu naukowego (m.in. pełnienie przez Komitet funkcji komitetu narodowego ds. współpracy z organizacjami naukowymi, współpraca z innymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi, udział członków Komitetu we władzach, pracach komisji, komitetów itp. międzynarodowych organizacji naukowych.

1) International Arctic Science Committee (IASC) - Międzynarodowy Komitet Badań Arktycznych stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council of Science). Siedzibą głównego Sekretariatu IASC jest Poczdam w Niemczech. Obecnie do IASC należy 22 kraje. Polska jest członkiem od początku funkcjonowania organizacji (1991r.). Prof. J.A. Jania – Narodowy Reprezentant w Radzie (Council) IASC, a jako Zastępcę Reprezentanta Narodowego wybrano w 2015 dr Michała Łuszczuka. Reprezentanci Polski (z wyboru) do grup roboczych: Prof. Ryszard Czarny, dr hab. Michał Łuszczuk – Social & Human Working Group; Prof. Rajmund Przybylak, dr hab. Ewa Łupikasza, – Atmosphere Working Group, Prof. Piotr Głowacki, Prof. Wiesław Ziaja – Terrestrial Working Group; Prof. Waldemar Walczowski, dr. hab. Monika Kędra – Marine Working Group; Prof. Krzysztof Migąła, Prof. Jacek A. Jania – Cryosphere Working Group. Reprezentacji Polski biorą aktywny udział w dorocznych posiedzeniach i aktywności za pomocą komunikacji elektronicznej. Posiedzenia Rady IASC (IASC Council) oraz grup roboczych IASC (IASC Working Groups) to spotkania o charakterze organizacyjno-decyzyjnym ukierunkowane na rozstrzygnięcie kluczowych spraw dla działania tej najważniejszej dla nauk arktycznych organizacji międzynarodowej. W 2016 roku spotkania te odbyły się w Fairbanks, Alaska, USA.

Podczas tegorocznych spotkań IASC szczególna uwaga została poświęcona wynikom tzw. „Oceny działalności IASC” (*IASC Review*), która została przeprowadzona latem i jesienią 2015 roku przez kilkusobową grupę pod kierunkiem Colina Summerhayes’a. Jednym z głównych elementów analizy IASC była samoocena przeprowadzona przez zaangażowanych w działalność organizacji badaczy (w formie kwestionariusza on-line) – warto zauważyć, iż wzięło w niej udział stosunkowo wielu respondentów z Polski (3,4% - tyle samo co z Rosji, Chin czy Wielkiej Brytanii). Ocena funkcjonowania IASC dotyczyła następujących zagadnień – siedmiu tzw. tematów kluczowych: planowania, finansowania, badań naukowych, usług dla otoczenia zewnętrznego,

relacji z innymi instytucjami, potencjału ludzkiego, popularyzacji wiedzy nt. IASC. Raport zawiera szereg rekomendacji, które stały się przedmiotem prezentacji oraz dyskusji zarówno na spotkaniach grup roboczych, jak i Rady IASC. Główną ich osią stała się kwestia wypracowania Strategii rozwoju IASC na lata 2016-2020. Prace nad tym dokumentem będą się toczyć do końca 2016 roku. Warto zauważyć, iż wśród osiągnięć organizacyjnych IASC w ostatnich latach wskazanych w raporcie szczególnie podkreślono zaangażowanie Polski na rzecz wsparcia i prowadzenia jednego z sub-sekretariatów IASC odpowiedzialnego za obsługę prestiżowego programu „IASC Fellowship” (odpowiada za to dr M. Lisowska zatrudniona na Uniwersytecie Śląskim przez Centrum Studiów Polarnych – KNOW i Polskie Konsorcjum Polarne). Podczas konferencji przedstawiono nowych laureatów IASC Fellowship.

Ważnym zagadnieniem przedstawionym na posiedzeniu Rady IASC był wydany w lutym 2016 roku raport podsumowujący pracy trwającej dwa lata *Third International Conference on Arctic Research Planning (ICARP III)* pt. *Integrating Arctic Research - a Roadmap for the Future*. Do głównych nadrzędnych (priorytetowych) tematów badawczych ICARP III zaliczył: (1) Rola Arktyki w systemie globalnym; (2) Przewidywanie przyszłej dynamiki klimatu oraz reakcji ekosystemów; (3) Lepsze rozumienie podatności i odporności środowiska i społeczeństw Arktyki.

Podczas posiedzenia Rady (Council) również przedyskutowano i zatwierdzono: działalność Komitetu Wykonawczego i Sekretariatu IASC w ciągu minionego roku, działania i inicjatywy naukowych grup roboczych (zwłaszcza w odniesieniu do projektów przekrojowych – czyli realizowanych przez przedstawicieli dwóch i więcej grup) i sieci naukowych IASC. Jedną z takich inicjatyw było zorganizowane w ramach ASSW 2016 sympozjum pt. *Do we speak the same language of science*, którego pomysłodawcą była mgr M. Śmieszek - IASC Fellow on the Social and Human Working Group (polska doktorantka z Lapland University).

Podczas obrad na wniosek Komitetu Wykonawczego Rada podjęła decyzję o zawieszeniu aktywności na rzecz międzynarodowej inicjatywy pt. *International Partnership Polar Initiative*, która nie spotkała się z wystarczającym zainteresowaniem innym partnerów. Omówiono planowane programy dla kolejnych ASSW w Pradze, Czechy w 2017, w Davos, Szwajcaria w 2018 oraz przyjęto propozycję Rosji na organizację spotkania w 2019 roku w Archangielsku. Omówiono i zatwierdzono realizację budżetu IASC w 2015 r. oraz zatwierdzono plany finansowe na rok 2016. Omówiono również zasady budżetowania prac grup roboczych w dłuższej perspektywie - wprowadzono wymóg wyznaczania celów wydatkowania w danym roku budżetowym oraz konieczność lokowania części środków w projektach przekrojowych (niezależnie od odrębnych środków w budżecie całej organizacji przeznaczonych na takie projekty). Podczas dyskusji zapowiedziano konieczność podniesienia składki członkowskiej, szczególnie dla państwa (do których grona należy także Polska) dotychczas płaćcych obniżoną opłatę. Rada wybrała na drugą kadencję wiceprzewodniczącego IASC Huigen Yang z Chin, jak również przyjęła propozycję Islandii na goszczenie w Akureyri Sekretariatu IASC w latach 2017-2022.

2) Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR) - Komitet Naukowy Badań Antarktycznych Spotkania SCAR odbywają się co dwa lata. SCAR stanowi organizację pozarządową należącą do ICSU (International Council of Science), z siedzibą w Cambridge (Wielka Brytania). Polskim Delegatami do SCAR są dr hab. Wojciech Majewski (Instytut Paleobiologii PAN) oraz dr hab. Robert Bialik, prof. IBB PAN. Polska została przyjęta do SCAR jako 13 państwo w 1978 r. w związku z prowadzeniem badań naukowych w Antarktyce i założeniem stałej Polskiej Stacji Antarktycznej im. H. Arctowskiego na Wyspie Króla Jerzego (King George Island, South Shetlands) w 1977 r.

W sierpniu 2016 r. odbyło się spotkanie SCAR w Kuala Lumpur (Malezja). W sesjach naukowych *Open Science Conference* wzięło udział ponad 900 badaczy z 41 krajów. Polskę reprezentowało sześćoro pracowników naukowych i troje doktorantów którzy przedstawili 4 referaty i 8 posterów. Krajowymi delegatami na konferencję byli: dr hab. Katarzyna Chwedorzewska, dr hab. Robert Bialik i dr hab. Wojciech Majewski. Na spotkaniu Przedstawiono dane dotyczące programów stypendialnych SCAR. Chodzi tu o stypendia SCAR/COMNAP dla młodych naukowców, *Visiting Professor Scheme* i *Tinker-Muse Prize*. Dokonano wyborów kierownictwa SCAR na kadencję 2016-2020. Prof. Steven Chown (*Monash University*, Australia) został prezydentem SCAR, a prof. Karin Lochte (Niemcy) i prof. Jefferson Simões (Brazylia) wiceprezydentami. Dwa lata do upływu kadencji pozostały dwóm kolejnym wiceprezydentom prof. Terry Wilson (USA) i prof. Azizan bin Abu Samah (Malezja). Nowa *executive director* dr Jenny Baeseman zwróciła się do krajów członkowskich o wsparcie sekretariatu poprzez delegowanie pracowników lub stażystów do pomocy w jego pracach, co może być dobrą okazją do zdobycia doświadczenia zawodowego i utrzymywania bliskich

kontaktów pomiędzy SCAR i komitetami narodowymi.

Obecnie SCAR obejmuje już 43 krajów (cztery nowoprzyjęte to Austria, Kolumbia, Tajlandia i Turcja). Członkostwo w SCAR stwarza możliwości polskim naukowcom wpływania na światową politykę naukową w badaniach Antarktyki, gdzie na szeroką skalę są prowadzone badania biologiczne i w zakresie nauk o Ziemi w oparciu o Polską Stację Antarktyczną im. H. Arctowskiego. Komitet Badań Polarnych PAN przygotowuje raporty dla SCAR dotyczące rezultatów polskich badań naukowych w Antarktyce (są one dostępne na stronie internetowej SCAR <http://www.scar.org> oraz stronie Komitetu Badań Polarnych PAN (www.kbp.pan.pl/raporty)).

3) European Polar Board /European Science Foundation (EPB) - Europejska Rada Polarna - Expert Committee for the European Commission, Directorate General for Research & Innovation. Polskim Reprezentantem PAN jest Prof. Aleksander Guterch (Instytut Geofizyki PAN) – mianowany bezpośrednio przez Prezesa PAN. Prof. Aleksander Guterch o swoich działaniach informuje Komitet, ale sprawozdaje bezpośrednio Prezesowi PAN.

4) Forum of Arctic Research Operators (FARO) - Forum Operatorów Badań Arktycznych - Obecnie organizacja, której siedziba znajduje się w Danii (Department of Bioscience, Aarhus University) zrzesza 20 krajów członkowskich. Współpraca z tą organizacją skupia się na koordynacji i współdziałaniu polskiego środowiska naukowego posiadającego infrastrukturę w Arktyce (stacje polarne, statki badawcze i samoloty). Doroczne posiedzenie FARO odbyło się 12 marca 2016 r. podczas Arctic Science Summit Week & Arctic Observing Summit 12-18 March 2016, Fairbanks, Alaska, USA. W związku ze śmiercią Lillian Magelund Jensen Sekretarza FARO postanowiono powierzyć też funkcję Elmerowi Topp-Jørgensenowi z Danii.

W posiedzeniu tym wzięło udział 30 osób reprezentujących operatorów stacji polarnych i statków badawczych 18 państw, a 14 państw przedstawiło swoje narodowe osiągnięcia za poprzedni rok. Polskie osiągnięcia zaprezentował dr hab. Piotr Głowacki Reprezentujący Polską Akademię Nauk wygłaszając referat na temat Polish activity in Svalbard – Report from 2015.

W trakcie posiedzenia zostało podpisane porozumienie pomiędzy FARO a konsorcjum INTERACT (International Network for Terrestrial Research and Monitoring in the Arctic), którego Polska jest aktywnym członkiem z racji posiadanej stacji polarnej im. Stanisława Siedleckiego w Hornsundzie na Spitsbergenie.

W trakcie posiedzenia odbyły się również prezentacje czołowych projektów i organizacji aktualnie pracujących w Arktyce INTERACT II, COMNAP, The Pacific Arctic Group (PAG), Risk Management z National Science Foundation, Asian Forum for Polar Sciences (AFoPS), EU-PolarNET, MOSAIC. Kolejne posiedzenie FARO zaplanowano na sobotę 1 kwietnia 2017 roku w Pradze podczas ASSW-2017

5) International Permafrost Association (IPA)- Międzynarodowe Stowarzyszenie Zmarzlinoznawstwa, przedstawiciel Polski - Prof. Rajmund Przybylak (UMK Toruń). Obecność czynna w IPA pozwala na zapoznanie się z aktualnym stanem badań dotyczących permafrostu na świecie, wpływania na priorytetowe przyszłe kierunki badań, poznanie czołowych liderów zespołów badawczych. Badania permafrostu w kontekście globalnego ocieplenia są coraz bardziej niezbędne i pilne, ze względu na zawarty w nim w dużych ilościach metan w postaci zamrożonej, który jest ważnym gazem cieplarnianym. Na początku grudnia zostanie przesłany do siedziby IPA raport roczny z działalności polskich badaczy w zakresie badań permafrostu i warstwy aktywnej w 2016 r. Ten raport, jak i raporty z poprzednich lat, będzie/są dostępne na stronie <http://ipa.arcticportal.org/publications/ipa-country-reports>). Są one dobrą okazją do prezentacji polskich osiągnięć w zakresie badań permafrostu, a tym samym także ich promocji.

W 2016 r. odbyło się spotkanie Rady IPA w czerwcu 2016 r. w Poczdamie w czasie trwania *11th International Conference on Permafrost (ICOP 2016)*. W związku z kończącą się kadencją władz IPA Komitet ds. Nominacji i Nagród zaproponował nowe kandydatury do Komitetu Wykonawczego IPA, spośród których wybrano w tajnym głosowaniu najlepsze kandydatury. Nowym Prezydentem IPA, zgodnie z istniejącymi procedurami, zostaje wybrany pierwszy zastępca Prezydenta z kończącej się kadencji (bez procedury głosowania). Nowym Prezydentem IPA została zatem Pani Profesor Hanne Christiansen z Norwegii. Od stycznia 2017 r. przeniesieniu ulegnie także sekretariat z Poczdamu (Niemcy) do Akureyri (Islandia) oraz zostanie zmieniony Dyrektor Wykonawczy.

Na spotkaniu Rady przewodniczący komitetów organizacyjnych konferencji regionalnej w Chamonix (2018) i międzynarodowej w Lanzhou (2020) przedstawili stan przygotowań do swoich konferencji. Zaproponowano także zorganizowanie dodatkowych regionalnych konferencji permafrostu w 2017 r. w Japonii (Saporro) i w 2019 r. w Nowej Zelandii. Rada IPA wyraziła zgodę na zorganizowanie konferencji w Japonii i jeśli ona zakończy się sukcesem, to poprzez także organizację konferencji w Nowej Zelandii

6) Council of Managers of National Antarctic Programs (COMNAP) - Rada Menadżerów Narodowych Programów Antarktycznych – coroczne XXVIII walne zgromadzenie COMNAP – Rady Menadżerów Antarktycznych Programów Narodowych odbyło się w Goa (Indie) w dniach 14-22 sierpnia 2016 r. W spotkaniu uczestniczyła Dyrektor ds. Administracyjnych IBB PAN Agnieszka Kruszewska przedstawiciel Polski w COMNAP (Menadżer Polskiego Programu Antarktycznego), Przewodnicząca Polskiego Konsorcjum Polarnego (PKPol) oraz dr Dariusz Puczek – Koordynator ds. logistyki polarnej. Oprócz delegatów Państw Antarktycznych w posiedzeniu COMNAP wzięli udział obserwatorzy Antarktycznego Programu Narodowego Portugalii oraz Kanady oraz delegacja reprezentująca SCAR (The Scientific Committee on Antarctic Research), delegacja reprezentująca sekretariat Układu Antarktycznego, delegacja reprezentująca CEP (The Committee for Environmental Protection), a także delegacja reprezentująca IAATO (The International Association of Antarctic Tour Operators). Na gromadzeniu ustalono m.in., że Narodowe Programy Antarktyczne: 1) posiadające infrastrukturę lotniczą (samoloty, helikoptery, lotniska, lądowiska) zaktualizują i potwierdzą dane dotyczące w/w w celu uzupełnienia: „Antarctic Flight Information Manual”; 2) wyznaczą jednostki kontaktowe dla działających w ramach COMNAP grup eksperckich oraz dla systemów: „Accident, Incident and Near-Miss Reporting System” (AINMR) oraz „Southern Ocean Observing System” (SOOS), 3) posiadające jednostki pływające (statki) są zobowiązane do raportowania ich pozycji w ramach COMNAP SPRS (COMNAP Ship Position Reporting System); 4) będą pozostawały w kontakcie z Oficerem Wykonawczym COMNAP w zakresie wszystkich istotnych kwestii, które dotyczą programów narodowych w celu przedstawienia ich na posiedzeniu Układu Antarktycznego (ATCM). Ponadto ustalono, że: 1) Uczestnicy grupy eksperckiej “The Energy & Technology” zorganizują spotkanie robocze w ramach COMNAP AGM XXIX (2017) dotyczące problematyki zdalnego zarządzania obozami terenowymi (letniami) w Antarktyce, uwzględniając w prowadzonej dyskusji problematykę zminimalizowania wykorzystania energii oraz zarządzania odpadami bytowymi; 2) W ramach trwającego projektu: “Infrastructure catalogue project” należy rozważyć potrzebę publikacji w/w w wersji papierowej oraz utworzenia wersji WebGIS. Nadal będą kontynuowane prace nad jego aktualizacją i uzupełnieniami; 3) Grupa Regionalna obejmująca Półwysep Antarktyczny, w tym Szetlandy Południowe, zobowiązała się do wymiany informacji w zakresie planowanych lotów obiektów bezzałogowych (UAV) w ramach regionu planowanej aktywności. W ramach tegorocznego spotkania delegatów na COMNAP spotkanie miały trzy grupy robocze: "The Safety Expert Group" – spotkanie poświęcono bezzałogowym statkom powietrznym (UAVs) coraz liczniej obecnym w Antarktyce, "The Energy & Technology Expert Group" – spotkanie poświęcono innowacyjnym rozwiązaniom energetycznym dla mniejszych stacji oraz ograniczeniom komunikacyjnym oraz "Shipping" – spotkanie poświęcone IMO Polar Code, wymianie informacji na temat posiadanych statków operujących w rejonach Antarktycznych oraz konieczności doskonalenia i aktualizacji baz danych dotyczących posiadanej infrastruktury. W najbliższych latach reprezentanci Polskiego Narodowego Programu Antarktycznego będą kontynuowali swój czynny udział w wypracowaniu procedur dla bezzałogowych statków powietrznych (UAV'S) jako członkowie grupy roboczej: COMNAP UAS – Working Group wraz z USA, Australią, Francją, Rosją, Wielką Brytanią, Koreą Płd., Włochami oraz Niemcami. Dzięki współpracy w ramach COMNAP możliwe było w 2016 roku między innymi przetransportowanie kilkudziesięciu naukowców prowadzących swoje badania w oparciu o Polską Stację Antarktyczną im. H. Arctowskiego

7) Scientific Committee of the Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources (SC-CCAMLR) - Komitet Naukowy Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki W zakresie udziału Polski w pracach międzynarodowej organizacji SC-CCAMLR, członkowie Komitetu Badań Polarnych pełnią funkcje doradcą w stosunku do Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej dotyczącą rejonu Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki (CCAMLR).

8) Ponadto, Komitet Badań Polarnych wspiera współpracę z **Association of Polar Early Career Scientists – APECS** (siedziba w Tromsø, Norwegia) polskiego oddziału **APESC-Polska** poprzez doradztwo i mentoring.

VIII. Współpraca Komitetu z organami rządowymi, samorządowymi, innymi w zakresie reprezentowanej dyscypliny/ problemu naukowego (opis)

(np. współpraca z Sejmem, Senatem, jednostkami administracji rządowej, samorządu terytorialnego, współpraca z towarzystwami naukowymi, z innymi organizacjami).

- 1) Stała współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych w zakresie grupy roboczej *Polar Task Force* oraz udziału Polski w pracach Rady Arktyki i działań jako Państwa Konsultatywnego Traktatu Antarktycznego.
- 2) Współpraca z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego w związku z udziałem Polski w White House Arctic Science Ministerial – konferencji ministrów w Waszyngtonie (28.09.2016) nt. strategicznych kierunków rozwoju międzynarodowej współpracy naukowej w Arktyce; przygotowanie materiałów oraz udział w delegacji.
- 3) Stałą współpracą z Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, w ramach świadczenia doradztwa naukowego dla Polskich przedstawicieli w Komisji ds. Konwencji o Zachowaniu Żywych Zasobów Morskich Antarktyki w szerokim spektrum spraw rybołówstwa dalekomorskiego.
- 4) Współpraca z Krajowym Punktem Kontaktowym ds. współpracy z Europejską Agencją Środowiska w ramach Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET).
- 5) Ścisła współpraca z Polskim Konsorcjum Polarnym, które powstało pod patronatem Komitetu. Wspólne opracowanie „Strategii Polskich Badań Polarnych – koncepcja na lata 2017-2027”.

IX. Pozostałe informacje, istotne ze względu na specyfikę działalności Komitetu.

Komitet poprzez działalność Prezydium i Przewodniczącego oraz swoje Zespoły inicjuje oraz angażuje się w nowe międzynarodowe programy naukowe. Mają one zazwyczaj charakter interdyscyplinarny, a należą do nich EU-PolarNet, arktyczny program wielodyscyplinarnych badań roli pokrywy śnieżnej oraz pan-arktyczny program interakcji oceanu z lodowcami uchodzącymi do morza.

Należy podkreślić, że przedstawiciele Prezydium KBP oraz Członkowie KBP aktywnie uczestniczą w popularyzacji wiedzy o obszarach polarnych w różnych formach (wykłady, wywiady dla mediów, artykuły popularno-naukowe), wskazując znaczenie obu regionów polarnych dla globalnych zmian klimatu oraz istotnych komponentów środowiska (poziom mórz) oraz sytuacji geopolitycznej, zwłaszcza w Arktyce.

Istotnym obszarem aktywności jest także promowanie Komitetu, a szerzej polskiego dorobku naukowego, podczas udziału w konferencjach międzynarodowych, czy podczas staży w zagranicznych ośrodkach naukowych.

Warszawa, dnia 31 stycznia 2017 r.

Sekretarz Naukowy
Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Dr hab. Michał Łuszczuk

Przewodniczący
Komitetu Badań Polarnych przy Prezydium PAN

Prof. dr hab. Jacek Jania

Zespół klimatologii i kriologii polarnej

(sprawozdanie z działalności zespołu w 2016)

W 2016 r. praca Zespołu Klimatologii i Kriologii Polarnej (ZKiKP) była zogniskowana wokół ustalenia najważniejszych celów badawczych z zakresu meteorologii, klimatologii i kriologii w związku z rozpoczęciem prac nad utworzeniem Narodowego Programu Badań Polarnych, a w późniejszym czasie także Strategii Polskich Badań Polarnych. Bardzo aktywny udział członkowie Zespołu wykazali także w pracach nad powstaniem Polskiego Svalbardzkiego Programu Śnieżnego.

Z innych rodzajów działalności ZKiKP wymienić należy aktywny udział w organizacji corocznej konferencji pt. *XXVI Seminarium Meteorologii i Klimatologii Polarnej*, która odbyła się w Instytucie Oceanologii w Sopocie w dniu 13 maja 2016 r. W trakcie Seminarium odbyło się też zebranie ZKiKP poświęcone sprawom organizacyjnym oraz ustaleniu osiągnięć polskich badań polarnych w zakresie meteorologii i klimatologii oraz priorytetów badawczych na najbliższe lata, które powinny być włączone do Narodowego Programu Badań Polarnych.

Członkowie ZKiKP w 2016 r. przygotowali również podsumowanie działalności w swoich ośrodkach naukowych dotyczącej prowadzonych badań z zakresu permafrostu, które zostanie opublikowane w wydawnictwie International Permafrost Association pt. *Country Reports I* będzie dostępne, obok wcześniejszych sprawozdań, pod adresem <http://ipa.arcticportal.org/publications/ipa-country-reports>). Są one dobrą okazją do prezentacji polskich osiągnięć w zakresie badań permafrostu, a tym samym także ich promocji.

W Poczdamie, w czasie trwania konferencji *11th International Conference on Permafrost (ICOP 2016)*, podobnie jak w Evora w 2014 r. w Portugalii, wzięło czynny udział wielu polskich badaczy permafrostu, w tym sporo członków ZKiKP. Zaprezentowali oni wiele referatów i posterów. Badania permafrostu, w kontekście globalnego ocieplenia, stają się coraz bardziej nośne i zauważalne także przez organizacje finansujące badania naukowe. Szczególny wzrost liczby opracowań, w stosunku do tematyki panującej w Evora, dotyczył wpływu degradacji permafrostu na bilans gazów cieplarnianych emitowanych netto z tego źródła do atmosfery. Bez wątplenia badania permafrostu będą dalej rozwijane w przyszłości i jeszcze w większym stopniu finansowane.

Przewodniczący prof. dr hab. Rajmund Przybylak

Informacja o działalności

Zespołu Oceanologii oraz Ekologii Mórz Polarnych KBP PAN w roku 2016.

Członkowie Zespołu zaangażowani byli w działania dotyczące polityki naukowej. Główny temat to tworzenie Narodowego Programu Polskich Badań Polarnych. Prof. Jan Marcin Węsławski jest przewodniczącym zespołu Roboczego ds. Narodowego Programu Badań Polarnych. W czasie dyskusji nad programem wywiązały się zasadnicze kwestie związane z polityką morską, budową nowego statku badawczego, modelem działania i rolą takiego statku.

Członkowie Zespołu Oceanologii oraz Ekologii Mórz Polarnych KBP PAN zaangażowani byli w szereg innych działań. Najważniejsze z nich to:

- Organizacja corocznych oceanicznych ekspedycji arktycznych statku r/v Oceania ‘AREX’;
- Uczestnictwo w dorocznych Sopockich Dniach Nauki, ekspozycje opisujące działalność arktyczną;
- Udział w Workshop on the Dynamics and Mass Budget of Arctic Glaciers & the IASC Network on Arctic Glaciology Annual Meeting, styczeń 2016 Benesque, Hiszpania;
- Spotkanie Polsko-Norweskiego program AWAKE 2 w Sopocie;
- Spotkanie Polsko-Norweskiego program GLEARE w Sopocie;
- Spotkanie Polsko-Norweskiego program PAVE w Sopocie;
- Organizacja sesji ‘Atlantic water in the main gateways to the Arctic Ocean - impact on climate, sea ice, tidewater glaciers and ecosystem’ w czasie European Geosciences Union
- General Assembly 2016 w Wiedniu;
- Organizacja dorocznego spotkania Working Group of Oceanic Hydrography ICES w Sopocie;
- Organizacja sesji Global Ocean Observing System, (GOOS) w Sopocie, prezentacje o polskich arktycznych badaniach oceanograficznych;
- Udział w spotkaniu Scientific Committee on Oceanic Research (SCOR) w Sopocie, prezentacja ‘Large-scale oceanographic observations in the subpolar North Atlantic and Nordic Seas’ ;
- Współorganizacja warsztatów ‘Importance of calving for mass budget of Arctic glaciers’ w Sopocie.

Dużym sukcesem jest uzyskanie finansowania ministerialnego na program Euro-Argo Poland, który jest częścią Konsorcjum na Rzecz Europejskiej Infrastruktury Badawczej Euro-Argo ERIC. Pławy ARGO będące ważnym składnikiem światowego systemu obserwacji oceanicznych wodowane są przez Instytut Oceanologii PAN w Arktyce europejskiej.

Inny sukces to uczestnictwo w programie Horyzont2020 INTARTOS. Instytut Oceanologii PAN jest współkoordynatorem WP3 programu INTAROS.

Ze względów logistycznych nie udało się zwołać posiedzenia całego Zespołu Oceanologii oraz Ekologii Mórz Polarnych. Planowane jest spotkanie Zespołu Oceanologii i członków Zespołu Zadaniowego w roku 2016 bądź na początku 2017. Prawdopodobne miejsce spotkania – Instytut Oceanologii PAN w Sopocie. Ze względu na ożywioną dyskusję nad polityką morską, jaka się wywiązała w trakcie tworzenia Narodowego Programu Badań Polarnych uznajemy za konieczne poświęcenie temu tematowi najbliższego posiedzenia. Głos przedstawicieli różnych środowisk jest w tym wypadku bardzo cenny. Instytut Oceanologii PAN ze swej strony planuje przedstawić koncepcję morskich badań polarnych i budowy nowego statku badawczego.

Waldemar Walczowski

Sprawozdanie z działalności naukowej i organizacyjnej Członków Zespołu biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych Komitetu Badań Polarnych PAN w roku 2016

1. Narodowy Program Badań Polarnych

Dnia 8. stycznia 2016 roku w Warszawie odbyło się **spotkanie Zespołu**, podczas **którego opracowano dokument dotyczący tematyki badań biologii i rozwoju polarnych krajobrazów lądowych w badaniach polarnych oraz miejsca Polski w tych badaniach**, na potrzeby Narodowego Programu Badań Polarnych.

Wypracowaną podczas zebrania roboczą wersję dokumentu poddano szerszej dyskusji. Ostateczną wersję przesłano prof. J. M. Węsławskiemu.

Członkowie Zespołu (w tym prof. Wiesław Ziaja jako koordynator prac z ramienia Polskiego Konsorcjum Polarnego) aktywnie uczestniczyli w kolejnych etapach dyskusji oraz w redagowaniu dokumentu strategii polskich badań polarnych.

2. Polski Svalbardzki Program Śnieżny

Opublikowany na początku 2016 roku Polski Svalbardzki Program Śnieżny jest propozycją wykorzystania potencjału badawczego poprzez integrację polskiej aktywności i skoordynowania badań śnieżnych na Svalbardzie, w rejonach polskich stacji i laboratoriów naukowych, jako części szerszego programu panarktycznego organizowanego w ramach priorytetów ICARP III i zadań wyznaczonych przez WMO w sieci CryoNet. Program powstał z inicjatywy Centrum Studiów Polarnych KNOW pod auspicjami Polskiego Konsorcjum Polarnego (PKPol).

Udział Członków Zespołu: Krzysztof Migąła – współredaktor i koordynator; Michał Węgrzyn – współautor; Wiesław Ziaja, Maja Lisowska – współpraca

3. Organizacja konferencji, warsztatów

– XXXVI Sympozjum Polarne, Lublin, 8-11 czerwca 2016:

Zespół krajobrazowy KBP PAN ‘patronował’ trzem sesjom referatowym.

Katarzyna Chwedorzewska, Maja Lisowska, Krzysztof Migąła, Grzegorz Rachlewicz, Wiesław Ziaja – Komitet Naukowy

– IV Ogólnopolska Konferencja Metodyczna: Problematyka pomiarów i opracowań elementów meteorologicznych, Lublin, 12–14 września 2016 roku:

Krzysztof Migąła -Komitet Naukowy

4. Badania naukowe

– Kontynuowano badania monitoringowe dotyczące skażenia radionuklidami środowiska polarnego w Arktyce i Antarktyce (razem z Instytutem Fizyki Jądrowej PAN)

– Kontynuowano badania nad adaptacją do życia w ekstremalnych warunkach (niskie temperatury, susza) środowiska antarktycznego (razem z Instytutem Fizyki UJ)

– Kontynuowano badania dotyczące biologii i rozwoju polarnych roślin kwiatowych rosnących w rejonach okołobiegunowych Ziemi

– Prowadzono badania nad genetycznym zróżnicowaniem rodzaju *Colobanthus* w Antarktyce i Subantarktyce

- Zapoczątkowano badania dotyczące wpływu stresu środowiskowego na wzrost i rozwój polarnych roślin kwiatowych (Arktyka i Antarktyka Zachodnia)
- Prowadzono badania nad antropopresją i wpływem ocieplenia klimatu na ekosystemy lądowe Arktyki i Antarktyki

Ukazało się **ponad 25 publikacji w czasopismach impaktowych** i kilka innych w czasopismach bez IF po angielsku, jedna monografia w języku angielskim, a także wiele komunikatów konferencyjnych i pozycji popularno-naukowych.

5. Udział w projektach naukowych

- *Glaciers as Arctic Ecosystem Refugia* (GLAERE) PNRF (POL-NOR/199377/91/2014) (Lech Stempniewicz)
- *Southeastern Spitsbergen landscape-seascape and biodiversity dynamics under current climate warming* - projekt międzynarodowy, realizowany przez 3-osobowy zespół badawczy z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, finansowany przez Uniwersytet Jagielloński i Fundację Księcia Monako Alberta II (rozpoczęty 15 marca 2016), Członkowie zespołu: dr Krzysztof Ostafin – kierownik projektu, dr Wojciech Maciejowski i prof. dr hab. Wiesław Ziaja – główni wykonawcy projektu.

6. Organizacja i udział w wyprawach

- Wiesław Ziaja: 3-osobowa (w składzie: dr Krzysztof Ostafin, dr Wojciech Maciejowski, prof. dr hab. Wiesław Ziaja, UJ) wyprawa badawcza na wybrzeże południowo-wschodniego Spitsbergenu, 19 lipca – 23 sierpnia 2016, w ramach projektu *Southeastern Spitsbergen landscape-seascape and biodiversity dynamics under current climate warming*, sfinansowana przez Fundację Księcia Monako Alberta II, której głównym celem było przeprowadzenie badań transformacji krajobrazu i bioróżnorodności w latach 2005-2016.
- Lech Stempniewicz: Ekspedycja do Hornsundu, lipiec-sierpień 2016.
- Leszek Kolondra: Udział w 47 Wyprawie Uniwersytetu Śląskiego na Spitsbergen w dniach 13.08. - 02.09. 2016. w 9-osobowym składzie (3 kadra, 2 doktorantów CSP oraz 4 studentów Geografii Wydziału Nauk o Ziemi UŚ).

7. Działalność edukacyjna i popularyzacja wiedzy

W zakresie popularyzacji wiedzy polarnej członkowie zespołu prowadzili odczyty w szkołach i na uniwersytetach III wieku; uczestniczyli także w pracach APECS Polska, w tym m. in. w organizacji warsztatów dla młodych naukowców (podczas Sympozjum Polarnego).

8. Klub Polarny

Prof. Krzysztof Migala wybrany został Prezesem Klubu Polarnego kadencji 2016-2019.

Maria Olech

Załącznik nr 4

Sprawozdanie Zespołu Nauk Społecznych i Historii Polskich Badań Polarnych KBP przy Prezydium PAN z działalności w roku 2015

W roku 2016 skład Zespołu pozostał niezmienny (pomimo zaproszenie skierowanego do grona etnografów z warszawskich ośrodków naukowych, którzy zajmują się ludami rosyjskiej Arktyki).

Podobnie, jak w latach ubiegłych członkowie Zespołu swą aktywność naukowo-badawczą prowadzili w następujących głównych obszarach:

1. Działalność publikacyjna krajowa i zagraniczna;
2. Reprezentowanie Polski w międzynarodowych gremiach badawczych i organizacyjnych;
3. Organizacja i udział w konferencjach i sympozjach naukowych
4. Przygotowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie instytucji państwowych RP.
5. Udział w pracach nad Narodowym Programem Badań Polarnych
6. Osiągnięcia naukowe

W ramach wskazanych punktów należy wyróżnić następujące osiągnięcia:

Ad. 1.

W 2016 roku nie pojawiły się wspólne publikacje członków Zespołu, wydawane za to były monografie indywidualne, np. Prof. R. Czarnego pt. „A Modern Nordic Saga. Politics. Economy and Society” w wydawnictwie Springer. Dodatkowo ukazało się kilka opracowań mniejszych (artykułów i rozdziałów w książkach pod redakcją), zarówno w kraju, jak i zagranicą.

Ad. 2.

W 2016 aktywność w organizacjach międzynarodowych, w których uczestniczą członkowie Zespołu przejawiała się:

- a) udziale dr M. Łuszczuka na spotkaniu Social & Human WG ICAS w Fairbanks (marzec 2016), zaś M. Śmieszek reprezentowała Zespół na spotkaniu SDWG Arctic Council (11-12.03.2016 Barrow, Alaska, USA)
- b) organizacji przez M. Śmieszek panelu pt. *“Do we speak the same language of science?”*, poświęcone komunikacji pomiędzy dyscyplinami nauki oraz między nauką a innymi dziedzinami życia. W sesji referatowej oraz dyskusji panelowej wzięło udział grono wybitnych ekspertów.
- c) Cześć członków Zespołu jest zaangażowana w inicjatywy i publikacje *Thematic Network (TN) on Geopolitics and Security* (m.in. recenzje dla rocznika *Arctic Journal*).

Ad.3.

W ramach 36 Sympozjum Polarnego członkowie Zespołu brali udział w sesji z zakresu nauk społecznych i humanistycznych, zaś Prof. dr hab. K. Kubiak wygłosił zaproszony referat na sesji plenarnej. Dodatkowo młodzi badacze z kręgu nauk społecznych i humanistycznych brali udział w warsztatach nt. badań interdyscyplinarnych w naukach polarnych. Jednym z prowadzących był dr Michał Łuszczuk.

Obecnie trwa zbieranie tekstów pokonferencyjnych, które zostaną opublikowane w czasopiśmie „Teki Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych O.L. PAN”.

Ad. 4.

Wśród działań charakterze ekspercko-doradczym należy wskazać:

- a) aktywny udział w spotkaniu zorganizowanym przez MSZ tzw. spotkanie w formacie warszawskim – państw obserwatorów Rady Arktycznej z przewodniczącym prezydencji Rady Arktycznej; aktywny udział w tym wydarzeniu wzięli: M. Śmieszek, M. Łuszczuk.
- b) ekspertyzę dla Departamentu Polityki Europejskiej MSZ pt. Założenie polskiej polityki polarnej – część arktyczna przygotowaną przez M. Łuszczuka, P. Graczyka, A. Stępienia oraz M. Śmieszek

- c) konsultacje dla MSZ nt. stanowiska Rządu RP wobec Wspólnego Komunikatu do Parlamentu Europejskiego i Rady „Zintegrowana polityka Unii Europejskiej w sprawie Arktyki” [JOIN(2016) 021],
- d) udział dr hab. M. Łuszczuka w White House Arctic Science Ministerial w charakterze ex perta delegacji MNiSW

Ad. 5.

Sfinalizowanie prac dotyczących priorytetów badań polarnych w zakresie nauk społecznych i humanistycznych w Polsce, które znajdują się w Narodowym Programie Badań Polarnych. W ramach tych prac powstało [opracowanie ilustrujące dotychczasowy dorobek naukowy \(publikacje i referaty\) w l. 2008-2015](#), przeprowadzona została także [ankieta wśród członków i partnerów Zespołu](#), a także przygotowano [dokument roboczy pt. Polarne nauki społeczne i humanistyczne w Polsce - materiał do dyskusji nad NPBP](#). Inicjatorem i wykonawcą tych przedsięwzięć był koordynator Zespołu dr M. Łuszczuk. Ostatecznie Zespół na drodze głosowania przyjął na początku roku 2016 następujące priorytety badawcze:

1. **Obecność Polski w regionach polarnych** (badania z zakresu historii polskiej polarystyki, analizy polskiej polityki zagranicznej wobec regionów polarnych, literatura polarna w Polsce, badania nt. Polonii w państwach arktycznych, rozwój polskiego potencjału badawczego w regionach polarnych);
2. **Arktyka i Antarktyka jako obszary zagrożeń dla wielowymiarowego bezpieczeństwa międzynarodowego** (badania z zakresu stosunków międzynarodowych, studiów nad bezpieczeństwem, zarządzania ryzykiem, w powiązaniu z naukami przyrodniczymi, szczególnie badań nt. ochrony środowiska);
3. **Arktyka i jej mieszkańcy w dobie globalizacji oraz zmian klimatycznych i środowiskowych** (studia z zakresu antropologii, etnografii, nauk o zdrowiu, socjologii, politologii, ekonomii, prawa w powiązaniu z naukami przyrodniczymi).

Ad. 6.

Dnia 15.07.2016 r. Wydział Politologii UMCS nadał dr Michałowi Łuszczukowi stopnie doktora habilitowanego na podstawie osiągnięcia naukowego w formie monografii poświęconej analizie stosunków międzynarodowych w regionie Arktyki. jest pierwsza od kilkadziesiąt lat w Polsce habilitacja z nauk społecznych poświęcona regionom polarnym.

Przygotował:
M. Łuszczuk, koordynator Zespołu NSiHPBP